

սթառն էլ թմբածի. ի պարծանայ հայոց ազգիս. քանզի միապէս էր. թախմէն դաւաճեալ դաշնամ, վաթիւսհն. հետաւաւս եղեւ. հետ խնդաբարին. եւ գրեցաւ ի գաւազ դրախտալայ. ընդ հալմանս նախատակիս. ի խնդրոյ Մարիամայրի կնոջ որ տաղաւ գաւ. հայալ ինչոյ իւրաց. յիշատակ իւր հազ. այն. եւ իւր ծնաւազան. յաղածայիսն. եւ մարն որովք էին եւ իւր այլն փռ. ինքեալ ի հն թագաւորին. եւ որդւոցն յառաւորին. Գրիգորին եւ գաւառացին. հեղինային, եղաբարին: Եւ իմ եղաբարն. խոսին. Միւրիսին, Արթուրին, Պարթիւն, Պաշարս թին, աւ. (եթի)սին, աք. Գորիսին, եւ իւր աւ. մեւսին գահարին. եւ ուղւոցն Միւրիսարին, Առաքանիսս սարկաւազին. զոր աք մեծ վաղելոյ տալէ մինչեւ իւրին ծնւթեան. որք աղաչեմք հանդիպողք որոյ, լի արտաւ ոգրմի աւառեց. մարմինն եւ իւր այլ թաւալայտին, Հռոմեոսին եւ իւր սկեսուր Գուլաւմին, ամեն. եղբայր, եղբայր. . .

Այս մաշտոցի մէջ ուրիշ յիշատակարան էլ չը կայ, բայց կան այնպիսի երգեր ու աղօթքներ, որոնք ստորաբան մաշտոցների մէջ չեն գտնուում:

Մաշտոցի տախտակի կողմը պատած են արտաբնուտ այնի մաշկով, սեւ գոյնով, ներսից ծածկուած է եղել թղթի ծածկողով, որի պատուանդներից մագաղաթի թերթը նկատելով Յ. Կարանանը, պատուում է թուղթը, բայց անում մագաղաթի սեւացած թերթը: Դեռ մագաղաթի տակն էլ լաթով է ծածկուած տախտակը: Այս լաթի գործը, ծաղկնիւրը, գոյնը ծաւ. բդ գործից կարելի է եւս տանել մինչեւ ծե. դար:

Գրքին թերթերին կարուած եւ կողի մէջ պահուած այս մագաղաթի թերթն այնպէս էր թխպացել, որ տառերն անշմարելի էին դարձել: Երեւում են եղել տառերի հետքեր, բայց անհնար է եղել զանազանել: Յ. Կարանանը արձնել է տաք ջրով լուծ, որից թերթը-մաշկը կծկուել է, կնճռուել, բայց պարզուել է հետեւեալ արձանագրութիւնը.

Հնարհիւ նայ եւս աշոտ թգիչ
շինցից զամբաւսն եւ վառ յիշա
տակ իմ որքն Աւուհոյ եւ քան
զազ մի առեւնոյ ի ջուրն Գրգոր
վաճաղ կոյմից կանգնեցի աղբւրն
ի անուն առեւնոյ եւ ջաջաց մի
յիշատակ քան ամայ յորդոյ,
ի ձորն Գրգոր վաճաղ եւ ալի անուն
Աւուհոսմոր եւ միաբանք պարսն
նը ուխտիս տարին երկու պատա
բազ ի գիւտ խաչի տանին կատար
աւհնիւն նայ. խափանելք դատա
պաշտին ի տեսաւել:

Ի թղթի նիւթ. ի նաւասարգի. Գ.

ի վառ որդոյ Գրիգորի
Լուսաւորի.

Այս արձանագրութիւնից երեւում է, որ Աշոտ թագաւորը իր վաղամեծ Առեւն որդու համար Գրգորեանցի ձորում շինել է դամբարանն աղբւրով եւ առեւն արձանով, ջրաղաց եւ ձորն էլ անուանել է Առեւն-ձոր: Բայց Հիւրակում այնքան ձոր, այնքան վանք, աղբւրներ կան, որ Գրգորեանցի աեղը դարձաւ տաւրակունելի կը մնար, ի՞նչէ մի ուրիշ զուգարդպութիւն չը պատահէր ուն տարուան Ապրիլ ամսի ընթացքում, այն էլ միեւնոյն հետաւաք Յակոբ Կարանանցի հետ, դարձնալ Ալէքսանդրապոլում:

Կարանանցը քաղաքիս բերդի ախոռի բակում, մի անկիւնում նկատում է մի առեւն արձան, անխնամ գլորուած: Հետաքրքիր իր գործին նա հարց ու փորձ է կատարում եւ լսում 1850 ական թուականներից առաջ Ալէքսանդրապոլին յայտնի զինուորական ինժեներ Բաշկանդը Չարքեաղի ձորում կատարած պեղումներից գտնում է այս արձանը եւ տանում բերդում պահում է: Ապա այդ արձանը գլորուելով, դուրս գցուելով գալիս հասնում է զինուորական ախոռի աղբանոցը: Երբ ինչ պատմից եղելութիւնը, կասկածեցի եւ իսկոյն յիշեցրի նրան, թէ Չարքեաղի ձորի առեւն-աղբւրը շինուած է Ռուսական տիրապետութեան շրջանում 1848 թուականին ինժեներ Բաշկանդի ծրարով եւ քանդակել է Մոսկանց ուստ Գրիգորը: Ամբողջ քաղաքի քարտաշներին յայտնի է այս պարագան:

Բայց երբ կառք նստանք, գնացնք բերդը եւ ախոռի դռան ետեւը տեսայ գլորուած արձանը, խնդի նկատեցի, որ գա մի հին գեղարուեստական գործ է եւ բնաւ յարաբերութիւն չունի Չարքեաղի ձորի առեւն աղբւրի արձանի հետ: (Տես պատկեր Բ. եւ Գ.) Մանաւանդ որ այստեղից միասին գնացնք Չարքեաղի ձորը եւ պարտիզի աւազանի կողքին գլորուած գտանք Գ. Մոսկանցի շինած առեւն արձանը երեք-չորս աեղից կտրած փղած: Լուսամիտ Բաշկանդի այդ յիշատակարանը անհետանալու վրայ էր, այն ինչ նրա գտած ու պահած Առեւն-արձանն իսպառ աղատուեց անհետանալու վտանգից:

Չարքեաղի ձորի պեղումներից Բաշկանդի գտած այս արձանը մտածելու առիթ դարձաւ, թէ նա անշուշտ կապ ունէր Գրգորեանցի մասին եղած արձանագրութեան հետ: Հետ հաւանական թուեցաւ, թէ այս արձանը պիտի լինի Աշոտ թագաւորի Գրգորեանցի ձորում, իր

Առիժ որդու գերեզմանի վրայ կանգնած արձանը: Մի քանի ծեր վարպետներ պատմեցին, թե Բաշկանդը Չարքեազի ձորը կարգի բերելու, ճանապարհներ շինելու եւ ծառեր անկելու համար կատարած աշխատութիւնների ժամանակ այս արձանը գտել է, ԲՆՀրուտովի կուռից չորս-հինգ տարի առաջ: Նոյն իսկ ջրանցքի խողովակներ է գտել փողանքից, որի հետքերը քրքրելով գտել է մի մեծ աղբիւր: Այս աղբիւրի ջուրն է պատճառ դարձել նոր աղբիւր կանգնեցնելու եւ առիժի արձանը քանդակել տալու:

Յիշեալ Յ. Կարանեանցը ցոյց տուեց մի քանի որմեր առուի աջ ու ձախ կողմերը, որոնց մէջ հիւսուած էին ջարդած աղօրիքի եւ դինգի քարեր, չաւանական էր, որ այդ ձորում ջաղաց էլ եղել եւ քննութիւնից երեւաց որ այդ ձորում իրար վրայ եօթը ջաղաց է ունեցել վանքեանց Յակոբը, որը քանդել են զինուորականները 1840ական թուականներին, երբ այդ հողերը մնացել է բերդի explanadում: Նոյն իսկ պատմեցին, թե Չարքեազի ձորում ծառեր եղել են Գաղթից, 1829 թ. առաջ եւ վանքեանց էլ շատ ծառեր անկած է եղել:

Առիժ աղբիւրի արձանը, ջաղացի աղբիւրները այնքան զօրւտոր փաստեր չէին կարող լինել, եթէ դրանց վրայ բարդուած չը լինէր մի ուրիշ պարագայ, որ շատ պարզ է Ալէքսանդրապոլի բոլոր ծերերին, այն գաղթականներին, որոնք Գիւմրիում եկեղեցի շինելուց առաջ, գալիս էին Չարքեազի ձորի գլխին կանգնած

վանքը, կիսաւեր տաճարը աղօթելու, որը կրում էր մէջ միայն Լուսաւորչի անունը, այլ եւ Դպրավանք տիտղոսը:

Գիւմրի գիւղը մինչեւ 1836 թ. բաժանուած էր երկու մասի, հիւսիսում, ճերմակ ջրի եւ Չարքեազի ձորի մէջ գտնուած թումբի վրայ, մինչեւ Կարմիր-Ղուլան ու խաչքարը ապրում էին հայերը, իսկ հարւում, գրեթէ մի երկու

Ա. ՊԱՏԿԵՐ, ՄԱՇԹՈՑԻ ՄԱԿԱՂԱԹԵԱՅ ՊԱՂԱՆԱԿ

վերտո հեռու-հեռու թան վրայ Սեւ ջրի ու Մուրտար-ջրի ափերում թուրքերը, Հայերի թաղը սկսուում էր թումբի գլխին կանգնած վանքից եւ ամբողջ տափարակով հասնում էր մինչեւ խաչքար, Չարքեազի ձորի կատարները եւ ճերմակ ջրի ափերը: Գաղթի ժամանակ կիսաւեր տաճարի գմբէթն փլած է եղել, բայց քովերի կամարները դեռ կանգուն են եղել: Ինչպէս ծերերը պատմում են, վանքի գմբէթի բացը փայտով մասամբ ծածկուած է եղել եւ այն տեղ ժամ ու պատարագ էլ

կատարել են: Վանքը ունեցել է ընդարձակ գաւիթ շրջապատուած խցիկներով:

Ցածարը սրբատաշ սեւ քարով է եղել, քանդակաւոր պատուհաններով եւ կորիչներով: Դռների ճակատներին ու որմերի երեսին արձանագրութիւններ են եղել: Այսօր տաճարի հիմքից նկատելի է, որ նա ընդարձակ է եղել, առանց սիւների, նման Կարմիր Առաքելոյ եկեղեցուն: Այս տաճարը գտնուելով Նոյնպէս բերդի explanadում, զինուորական վարչութիւնը աշխատել է շուտով քանդել, յարգել տեղը,

բայց չըցանկալով կրօնասէր ժողովրդի դժգոյումներին դիպել, խարխուլութիւնը պատճառ բռնելով արգելում են այնտեղ ժամասացութիւնը, Գրեգորիաները, աւերաբար սխառումէ բոլորապէս ու թափուել, որով կործանումն արագանում է:

1837 թ. Գիւմրին Ալեքսանդրապոլ քաղաք հրատարակուելուց եւ բերդի շինութեան հիմքը զցելուց յետոյ, Գրիգորիաները շրջապատի տները — շինութիւնները մնացին explandում, քանդակեցին վարչութեան պահանջին համաձայն ոչ միայն արգելում էր բնակարաններ շինել, վերանորոգել, այլ ստիպում էին ժողովել դէն քանդել եւ տեղափոխուել Սեւ — ջրի ու Մուրադար ջրի տակերի: Երբ Գիւմրին քաղաքի վերածուել, գիւղական տները բնակուելու ամեն յարմարութիւնը զուրկ լինելով, ժողովուրդը կամաւորապէս թողնում էր արդէն այդ գետնափոր որբերը եւ պլանի վրայ նորանոր տներ շինում: Անցնայ դարի քառասնական թուականներին համայնա թէ կործանուած է եղել վանքի շրջապատի թաղը եւ Հայերը փոխադրուած նորահաստատ պլանը:

1852 թ. պատերազմի սկզբին ղեկուորական վարչութիւնը նկատի առնելով պատերազմի վտանգները իսպառ քանդել է տալիս այդ տաճարը շրջապատի աւերակներով: Այնտեղ տները պատում են, թէ մեծ գոտարութեամբ են քանդել որմերը եւ քանդուած քարերից շատերը տարել են գիւղացիք իրենց շինութիւններին գործածելու: Այսօր ժողովրդից շատերն յիշում են ժամանակի բանաստեղծ եւ լուրջ քարոզիչ Մխիթարեան Յակոբ քահանային, որը որդացել է եկեղեցում Գարավանքի զինուորներին ձեռքով կործանուումը, դարձել որ յիշատակարանի արձանագրութիւնների անհետացումը, մանաւազ ժողովրդի կատարած քարերի յափառութիւնը:

1860 թ. այդ աւերակի մօտ շինուեց մի մեծ ղեկուորական պահեստ-մթերանոց, ուր մինչեւ այսօր գտնուում են հրանիւթ մթերք, Այս ընդարձակ շինութիւնը, որ հրդեհից կայծակից ապահովուել համար 5—6 մետր թանձր հողի տակ է ծածկուած, բռնում է բլրի վերջին ծայրը, որը այդ կատարից հսկում է ոչ միայն Ախուրեանի հովտին մինչեւ Անի, այլ նա զիտում է աթոռը արեւելեան եւ արեւմտեան Շիրակին, որոնք կանգնած են իր ոտքերի տակ: Մթերանոցը բռնում է այն վանատան տեղը, որը մի լուսաւոր ջահի նման հազար տարի լոյս ու մխիթարութիւն է սփռել իր շրջապատին:

Բայց ինչպէս նկատուել է, Գրիգորիաները քրիստոնէական վարդապետութեան ամբարանգործական եւ տարածման ծառայող առաջը՝ մի քանի հազար տարի դարձնել ծառայած է եղել արեւապաշտ ժողովրդին, ինչպէս Արմենական, Նյոնպէս Ռւբարգական եւ Խաղթական շրջաններում: Ոչ միայն Չարբեաղի ձորի, կամ ըստ թագաւորի անուանակոչութեան՝ Առիւծի ձորի, երկու կողմերի ապառաժների մէջ գտնուել են եւ շարունակ գտնուում են հեթանոսական կուրգաններ, որոնք իրենց կազմով եւ բովանդակութեամբ ցոյց են տալիս, թէ 30—40 դար աշտեղ շարունակ կուլտուրական ժողովուրդ է ապրել, այլ սրանց ընդդիմակաց Հին-Գերեզմանների, Սեւ-Ղուլայի, բնի դի շրջապատի ամէն մի որը իրենց բովանդակութեամբ յիշատակարաններով, վկայ են հանդիսանում այն կուլտուրային, որը զարգացել է այս հովտում գաղթի շրջանում:

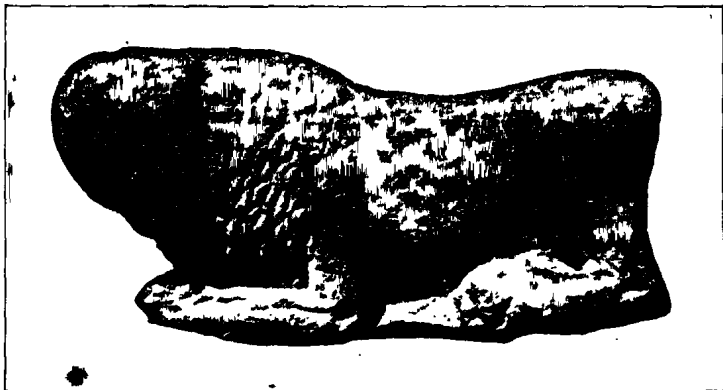
Դեռ 1910 թ. Սեւ-Ղուլայի եւ Ալեքսանդրապոլի բերդի մէջ տարածուած տափարակում ղեկուորականները պեղեցին աւելի քան երեսուն կուրգան-գերեզման, որոնցից ամէն մէկը ինքն խորանարդ մետր տարածութիւն ուներ, շրջապատուած էին մեծամեծ սրբատաշ քարերով, քարոյտաւորով եւ քարէ կափարիշով: Չնայելով որ 1837 թ. ի վեր Ռուսական սպաները, բերդի վարիչները, պաշտօնականները եւ ժողովուրդը շարունակ յայտնի կամ գտնուել պեղել են, անվերջ դուրս են բերել լանկագին եւ գիտութեան համար անգնահատելի իրեր, բայց մինչեւ օրս դեռ չէ պեղուած ընդհանուրի երկու տասաններորդը:

1870 թ. Չարբեաղի ձորի մօտ արդեւ կատարուած նորագոյնների ժամանակ բացուեց երկու մատուռ եւ տասնի չափ գերեզմաններ, որոնք կիսաբաց վիճակի մէջ են գտնուում մինչեւ այսօր: Հատ կուրգաններից լանկագին իրերը յափշտակել են աներեւոյթացիքներ, անխնամ թողնելով կուրգանն ու գերեզմանը:

Գրիգորիաները Աշոտի ժամանակ, 998 թ. էլ յայտնի էր իր մատար բարձրութեամբ: Թե՛ ինչ համար Աշոտը իր վաղաժամուսնու որդուն՝ Առիւծին այս ձորումն է թաղել, յայտնի չէ: «Առիւծ» անունը քրիստոնէական Արեւոյին երբեք չէր կարող սաղ գալ: Այդ ձորն այնքան փոքր է, որ գոտար թէ որսի որը լինելու, երեւի տասներորդ դարում էլ մեր վանքերի պղաւնոցների գոնքը անխափ կրկնով բաց են եղել,

մասեր սնունդ են մատակարարել ինչպես կղերին, նոյնպես իշխանականներին, քաղաքային արհեստավարներին եւ շինական տանուտերներին զտակներին:

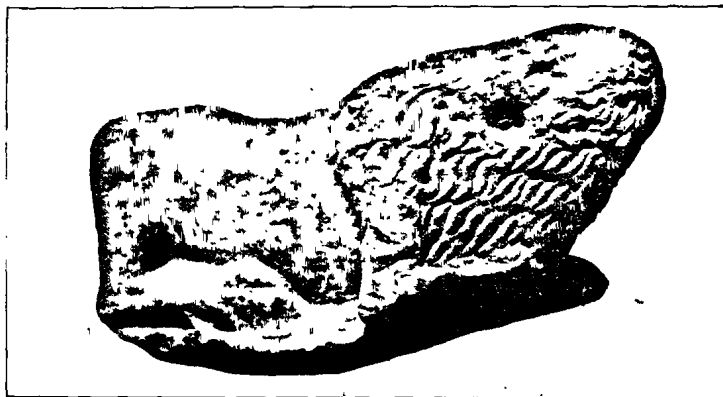
ինչպես նկատելի է բնական սահման է եղել Մարմաշէնի եւ Դպրեվանքի կայուածքի մէջ: Խաչ-քարը մի մեծ քարէ խաչ է երկու սաժէն (6 մետր) բարձրութեամբ, որ բարձր պա-

Բ. ՊԱՏԿՆԻՐ, ԱՇՈՏԻ ԱՌԻՒԹՅՆ ՉԱՆԷԿ

Չինք կարող ասել թէ Դպրեվանքի շրջապատի հողերը պատկանում էին Ժ.րդ դարում Բագրատունիներին, որոնք այդ ժամանակ ապրում էին Երազգաւորսում, որը շուրջ 15 վերստ

տուանգանի վրայ ամրացուած է եւ կանգուն է մինչեւ այսօր: Այս քարի քանդակները յիշեցնում են Ե. Չ. դարերի հայ ճարտարապետական յիշատակարանների քանդակները: Այս

Բ. ՊԱՏԿՆԻՐ, ՆՈՅՆՆ ԱՋԼՆ

(հազարամետր) հեռու է Դպրավանքից, քանի որ այդ շրջանում Պաշլաուներները տիրում էին Մարմաշէնին եւ Դարույ գետի ձորին, Մարմաշէնից դէպի հիւսիս եւ հարաւ մինչեւ Դպրավանքի սահմանները: Հին Գիւմրի գիւղի հիւսիսային կողմը գտնուում է խաչ-քարը, որը,

քարը բացի սահմանային նշանից, ուրիշ նպատակի չէր կարող ծառայել: Այս խաչքարի մաս կայ թէեւ հին գերեզմանաց, բայց խաչ-քարը չի կարելի գերեզմանաքար համարել:

Մագաղաթի թերթը, կարմիր քարից կերտուած առիւծը, բազմաթիւ շինութիւնները եւ

մատուցները, Ալեքսանդրապոլում ապրող գրասենյակների կարծիքները եւ նմանապրումները մեջ տնայում են համադրելու, թե Պարսկանքը եղել է այն կիսաւեր տաճարը իր ջրապատի խցիկներով եւ շինութիւններով, որտեղ հազար տարի մարգուէլ են հայ մարդերը:

Յանձնելով մեր փաստերը գրական աշխարհին, հայ ձեռնհաս բանասերներին, վստահեմ, որ նրանք եւ իրենց ուսումնասիրութիւններով եւ քննադատութիւններով կը պարզեն այս խնդիրը եւ միութիւնից դուրս կը բերեն Պարսկանքի տեղը:

Ալեքսանդրապոլ, 17 Յուլիս 1913:

Ս. ԱՅՐՈՅՏ

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ

ԿԱՐԱՊԵՏ Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ

ՀԵՉՅԵԻ, ԱՐՔԵՊԻՍԿԱՊՈՍ ԹԻՓԼԻՍԻ

1736—1790

Ալաշկերտեան կաթողիկէ հայ գերդաստանին ծագման պատմական եւ ճիշդ տեղեկութիւններու սկիզբը մինչեւ 1600 կը հասնէր զմեզ, երբ Նախահայրերէն մին Սահակ եւ յաջորդները թորթում գաւառէն Կարնոյ Հինգր գիւղը, եւ ասկէ Կարին եւ յետոյ ասկէ Կ.Պոլիս անցած հաստատուած են: 1670ին ծնած Սահակ որդի Աստուածատուր՝ առւած է գերդաստանին իր անուն՝ Աստուածատուրեան, որմէ յետոյ՝ արդէն Կարնոյ մէջ գտնուած միջոցներ, գերդաստանը լծարգմանաբար կոչուած է Ալաշկերտեան: Պատմութեան աւելի ծանօթ, եւ իրենց ազգօգուտ գործերով հռչակաւոր եղած են՝ Մանուկ (ծն. 1756) եւ Մատթէոս (ծն. 1764) հարազատներն, որոնք 1800ի առիթ ապրիները Պոլիս փոխադրուած՝ մեծ գերունքացած են ազգային շատ խնդիրներու մէջ, որ, չքմիանքի դաւիթ կաթողիկոսին զիաւար հակառկորդներն եղած են երկուքն ալ, ինչպէս կը յիշէ Նոյն դաւիթ՝ Կ.Պոլսոյ Յովհ. Պատրիարքին 1803ին գրած նամակին մէջ, զանոնք «հերձուածող» անուանելով (տ. Դիւան Է, ԹԻՖ. 1908, էջ 871). Նոյնպէս նշանաւոր եղած են հայ կաթողիկէ հասարակութեան կազմակերպութեան մէջ Մանուկի որդիկն Նա.

գարեթ (ծն. 1783) եւ Արամհամ (ծն. 1793), եւ վերջոյս կենդանի որդիքն Վսեմաշուք Յովհաննէս Է.Ֆ. եւ Միլոր Պէյ հարազատները: (Հմտ. ՄԱՆՈՒՍ 1906, Թ. 4361, Բաշեան, Բազմ. 1908, էջ 242, 90, 877, 99.)

Սոյն Ալաշկերտեան գերդաստանի մէջ ճիշդն սերած էր Կարապետ Վ. Միլիքեան, Համեցի, Արքիւթ, Թիֆլիզի, ինչպէս յաջորդ գրութեան մէջ կ'երևայ ինքնին իսկ Մանուկ Ալա Ալաշկերտեանի վարմուկներ:

Ինք ծնած էր Կարնոյ Հինգր գիւղը, Ալաշկերտեան գերդաստանին որոտնը: Հօրն անուն էր Յեր Յակոբ ՔՏՆ. Մեկիքեան. աշակերտած էր Կարնոյ Հնուց Կարմիր վանքի առաջնորդ Յակոբ վարդապետին, որմէ նաեւ ձեռնագրուած էր անշուշտ վարդապետ, իրենւ միարան Նոյն վանքը:

Թեպէտ ծննդեան եւ ձեռնագրութեան թուականները ճշդիւ ծանօթ չեն, սակայն եպիսկոպոս ձեռնագրութեան թուականը մորաւորապէս կրնանք ճշդել, վստահ ձեռնագրուած էր Էլճիանի Յակոբ Զամախեցի կաթողիկոսն, որ ընտրուած էր Կ.Պոլիս 1759ին, եւ վախճանած՝ 21 Մարտ 1763ին: Կարապետ ինքնագիր մէջ նամակին մէջ, զոր 1789ին Անգլոս քաղաքին մէջ գրած է, կ'ընէ թէ 27 տարի իշխանութեան միջոցին նամակներու գրութեան համար միշտ նոտարներ գործածած էր. հետեւաբար 1762էն ի վեր իշխանութեան մէջ էր, որ լաւ կը միարանի Յակոբ Զամախեցոյ կաթողիկոսութեան ժամանակին:

Աւելի մանրամասն եւ հաստատուն տեղեկութիւններ կը պարտինք հայազգի Մարքի Յովհաննէս Սեղունեանի, որ 8 Սեպտ. 1787ին վնեւսիկէն կը գրէ առ Հ. Գեորգ Անթապի ի Հոռոմ. «Յուլիս 7 գրած էիր՝ ստամուկէն եկող եպիսկոպոսին անունն է Կարապետ վարդապետ ի գիւղէն Հնեցի, որդի սեր Յակոբի Մեկիքեանց, եւ թե եպիսկոպոս օծուած է շամախեցի յակոբ պատրիարքէն, եւ թե աշակերտ էր Կարմիր վանքի առաջնորդ յակոբ վարդապետին...» (Դիւ. Անտոնեանց), Պարսկա Սնտոն Վ. Մուրատեան, 5 Մայիս 1787 Հոռոմէն կը գրէ (Խապիւրէն) առ Հ. Միլեոս Գասպարեան ի թրիեսա, թէ Կարապետ Եպիսկոպոսն տեղեկութիւններ առեր է թրիեստի մասին, որմէ կրնա երեւագրուիլ, որ Կարապետ Արքիւթ. թրիեստի վրայէն Հոռոմ գացեր է:

Միւսեւ Հոռոմ գալիս էր եւ ինչպիսի կենք անցուցած էր Կարապետ Արքիւթ: